

14.3.2019

VN/724/2019

Naturvårdsverket
Egon Enocksson

Viite
Hänvisning

Underrättelse 28.1.2019 (NV-00613-19 Kaunis Iron)

Asia
Ärende

Svar på de svenska myndigheternas underrättelse till Finland, enligt ECE-konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang, om gruvverksamhet vid Kaunisvaara, Pajala kommun

Finland har den 28 januari 2019 mottagit en underrättelse från de svenska myndigheterna enligt ECE-konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang om gruvverksamhet vid Kaunisvaara i Pajala kommun. Företaget Kaunis Iron AB som bedriver gruvverksamhet i Tapuli dagbrott och Kaunisvaara anrikningsverk, avser att söka ett nytt tillstånd för fortsatt och utökad gruvverksamhet samt ett tillstånd för förändringar i befintligt sandmagasin med ett kompletterande klarningsmagasin.

De svenska myndigheterna har begärt upplysning om Finlands deltagande i miljöbedömningsprocessen. Finlands deltagande i den svenska miljöbedömningsprocessen hänger samman med ECE-konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang.

Finlands miljöministerium har begärt utlåtanden av myndigheter och civilsamhällesorganisationer om det material som Sverige har lämnat in. Materialet har också gjorts tillgängligt för allmänheten genom kungörelse i pressen och genom att materialet lagts fram i Kolari, Pello, Övertorneå, Torneå, Kemnmaa, Kemi stad och i miljöministeriet i Helsingfors, samt på internet. Remisstiden i Finland pågick från den 4 februari 2019 till den 1 mars 2019. Följande remissinstanser har lämnat in utlåtanden och åsikter: Jord- och skogsbruksministeriet, Forststyrelsen, Naturresursinstitutet, Trafikledsverket, Sametinget, Lapplands förbund, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Kajanaland, Kolari kommun, Pello kommun, Torneå stad, Övertorneå kommun, Finsk-Svenska Gränsälvscommissionen, Finlands Naturskyddsförbund, Renbeteslagsföreningen, åsikt 1 (renbeteslaget i Muonio, Destination Lapland Oy, Jounin Kauppa Oy, Ylläksen Ystävät ry, Äkäslompolon kyläyhdistys, Ylläksen Matkailuyhdistys ry, Lapland Hotels Oy, Ylläksen Matkailu Oy, Äkäslompolon Osakaskunta), åsikt 2 (privatperson).

Finlands deltagande i den svenska miljöbedömningsprocessen

Utgående från de utlåtanden och åsikter som miljöministeriet har mottagit samt med hänvisning till sina egna åsikter meddelar miljöministeriet att Finland deltar i miljökonsekvensbedömningsprocessen av gruvverksamhet vid Kaunisvaara i Pajala kommun. Miljöministeriet konstaterar att projektet kan medföra betydande miljökonsekvenser i Finland.

Projektets miljöpåverkan

De sannolikt betydande gränsöverskridande miljökonsekvenser som projektet har gäller vattenkvaliteten i Torne älv–Muonio älv och på så sätt hela det akvatiska ekosystemet och användningen av det. De här konsekvenserna är viktiga att bedöma. Vattendraget Torne älv har en unik roll bl.a. som lekplats för världens största bestånd av atlantisk lax och som förökningsområde för de genetiskt differentierade och hotade bestånden av havsöring, älvsiken i Bottniska viken och nejonögar. Vandringsfiskbestånden i Torne älv utgör en gemensam naturresurs för Finland och Sverige, och delvis också andra Östersjöstater. De förändringar som eventuellt sker i de akvatiska naturresurserna avspeglas, genom nyttjandet av naturresurserna och den identitet de skapar, på människor, sammanslutningar och företag i området, ända från sameområdena i övre loppet av Torne älv till Bottenviken/Östersjön. Torne älv–Muonio älv är det enda vattendraget i sitt slag i västra delen av samernas hembygdsområde, dvs. för de samiska gemenskaperna i Lapska armen och Näkkäläområdet. Fisket och turismen är viktiga i området. Torne älvs–Muonio älvs avrinningsområde ingår i nätverket Natura 2000.

Remissinstanserna har också tagit upp bedömningen av de sammantagna konsekvenserna med gruvprojektet i Hannukainen i Finland, för vilken det pågår ett miljö- och vattentillståndsförfarande. Hannukainen Mining Oy har hos Regionförvaltningsverket i Norra Finland ansökt om tillstånd att leda ut behandlat avloppsvatten från den planerade gruvdriften i Muonio älv (diarenummer PSAVI/3224/2015). Utloppet ligger ca 13 kilometer nedströms från Kaunis Iron AB:s utsläppspunkt. Tillståndshandlingarna för gruvan i Hannukainen är tillgängliga i tillräckligt mån också på svenska med tanke på bedömningen av de sammantagna konsekvenserna: Tillståndsinformationstjänst https://tietopalvelu.ahtp.fi/Lupa/Lisatiedot.aspx?Asia_ID=1252637. Information om projektets ansökan kungjordes också i Sverige 29.10–28.11.2018. Projektets sammantagna konsekvenser till Torne älvs–Muonio älvs akvatiska ekosystemet är viktiga att bedöma.

Remissinstanserna lyfter i sina utlåtanden och åsikter fram frågor som är viktiga vid bedömning av de konsekvenser som sträcker sig till Finland. Miljöministeriet har gjort ett översiktligt sammandrag av kommentarerna. Sammandraget är dock inte täckande, eftersom utlåtandena och åsikterna var omfattande och detaljerade. Miljöministeriet ber att de kommentarer i de bifogade utlåtandena som gäller gränsöverskridande miljökonsekvensbedömningens innehåll och behövliga tilläggsutredningar ska beaktas i den svenska miljökonsekvensbedömningen.

Konsultationer och material

Under miljökonsekvensbedömningen bör det i Finland ordnas meningsfulla konsultationer med de aktörer och myndigheter som omfattas av miljökonsekvenserna. En viktig myndighet är Närings- trafik och miljöcentralen i Lappland, som kunde kontaktas i tidigt skede för att påverka t.ex. provtagningens omfattning och plats. Också Sametinget borde kontaktas. Under samrådet om konsekvensbeskrivningen bör man också ha beredskap för ett offentligt samrådsmöte i Finland.

En del av remissinstanserna har tillgång till material som man kan ta del av inför miljökonsekvensbedömningen.

Sammandrag av utlåtanden och åsikt

Forststyrelsen

Forststyrelsen anser att Finland bör delta i MKB-förfarandet för verksamheten. Projektet har sannolikt skadliga konsekvenser för Torne älv, Muonio älv och Bottenviken både under den tid verksamheten pågår och efter att den avslutats.

Dagbrotten i Palotieva och Sahavaara är, liksom även gruvan i Hannukainen, sulfidgruvor vars sammantagna konsekvenser för vattendragen och bestånden av vandringsfisk bör bedömas grundligt. Särskild vikt bör redan i planeringsskedet fästas vid bassängernas och sidobergens geokonstruktioner, vid planerade eftervårdsåtgärder och vid vattenhanteringen både under den tid verksamheten pågår och efter att den avslutats.

Forststyrelsen nämner sex punkter som den önskar få närmare information om när det gäller gruvdriften och två punkter som gäller magasinerna för anrikningssand och sedimenteringsbassängerna.

Naturresursinstitutet

Naturresursinstitutet föreslår att Finland ska delta i MKB-förfarandet för projektet. Naturresursinstitutet föreslår vidare att Finland och Sverige ska göra en helhetsbedömning av vilka sammantagna konsekvenser projekten i Hannukainen och Pajala har för gränsvattendraget Torne älv. I utlåtandet fästs det vikt vid projektets konsekvenser för vandringsfiskbestånden i vattendragen i området. Naturresursinstitutet lägger fram flera synpunkter som bör beaktas i bedömningen när det gäller gruvdriften, magasinerna för anrikningssand och sedimenteringsbassängerna, klimatet och forskningen om fiskbestånd.

Trafikledsverket

Enligt de nuvarande planerna ska den malm som utvinns i gruvan transporteras till Narvik hamn i Norge. I rapporten konstateras dock att också transporter till andra hamnar i Bottenviken och Barentsregionen kan komma i fråga. Av handlingarna framgår inte närmare om det fortfarande är aktuellt med transporter genom Finland, så som planen var i ett tidigare skede av projektet. Trafikledsverket anser därför att det är viktigt att de transporter och tillhörande rutter som är kopplade till verksamheten behandlas under miljökonsekvensbedömningen. Trafikledsverket önskar att det under miljökonsekvensbedömningen ska läggas fram information om huruvida transporter genom Finland fortfarande är aktuella i vissa situationer, hur eventuella transporter genom Finland ska genomföras och vilka konsekvenser de beräknas ha.

Sametinget

Sametinget anser att Finland ska delta i MKB-förfarandet för projektet. Projektet rör Torne älvs-Muonio älvs avrinningsområde och kan på grund av konsekvenserna för vandringsfiskbestånden ha verkningar i samernas hembygdsområde i Finland. Avrinningsområdets särskilda karaktär inom EU bör identifieras och försiktighetsprincipen beaktas.

Miljökonsekvensbedömningen bör omfatta bestånden av vandringsfisk och det fiske som medlemmarna i det lokala samesamhället bedriver i avrinningsområdet med tillhörande bifåror. Till de miljökonsekvenser som bör utredas hör också de kulturella konsekvenserna för samerna i egenskap av kulturarvssamhörighet och utövare av traditionella fiskenäringar, liksom även sociala och ekonomiska konsekvenser samt konsekvenser för rättigheter. I miljökonsekvensbedömningen av projektet bör det ingå omfattande kartläggningar av riskerna för vattendragen. Sametingets utlåtande innehåller beskrivningar av de kartläggningar och uppföljningar som bör göras samt information om fisket och dess betydelse. Även den belastning som gruvan i Hannukainen i Kolari orsakar i livsmiljöerna för vandringsfiskbestånden bör beaktas. Det föreslås att konsekvenserna för den samiska kulturen bör utredas när det gäller renskötseln.

Lapplands förbund

Lapplands förbund konstaterar att Finland bör delta i MKB-förfarandet för verksamheten. I MKB-förfarandet bör man beakta eventuell interaktion med andra gruvprojekt i grannområdena när det

gäller vattendragen Torne älv–Muonio älv. Dessutom bör särskild uppmärksamhet ägnas åt extrema väderfenomen och andra exceptionella situationer som kan utsätta områdets naturliga värden för risker.

De områden som gruvprojektet omfattar ligger i ett svenskt närområde till verkningsområdet för landskapsplanen för Fjällapland. I landskapsplanen har det för gruvprojektets närområden i Finland anvisats tre gruvområden, av vilka gruvan i Hannukainen befinner sig i tillståndsfasen. Gruvområdena omfattas av en planbestämmelse som fastställer att gruvdrift inte i någon betydande grad får försämra de naturvärden i området som utgör grund för beslutet att införliva områdena i nätverket Natura 2000.

Närings- trafik och miljöcentralen i Lappland

Ansvarsområdet för miljön och naturresurserna vid Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland (NTM-centralen) anser att Finland bör delta i MKB-förfarandet för projektet.

NTM-centralen i Lappland framför detaljerade ståndpunkter om projekthelheten, vattenbalansen och vattenhanteringen, utvinningsavfall och utloppet, konsekvenserna för Muonio älv, Natura 2000-områdets naturvärden, fisket och fiskbeståndet samt de sammantagna konsekvenserna för de verksamheter som bedrivs på den finska sidan.

NTM-centralen i Lappland nämner vidare det referensdokument om bästa tillgängliga teknik (BAT) vid hantering av utvinningsavfall (MWEI BREF) som gavs ut inom Europeiska unionen 2018. De BAT-slutsatser som sammanställts i dokumentet bör beaktas i planeringen av utvidgningen av gruvprojektet i Kaunisvaara, ända från att verksamheten inleds till att man utför eftervård vid gruvan.

Närings- trafik och miljöcentralen i Kajanaland

Dammsäkerhetsmyndigheten vid Närings-, trafik- och miljöcentralen i Kajanaland konstaterar att Finland bör delta i MKB-förfarandet.

Om magasinet för anrikningssand, sedimenteringsbassängen eller processvattenbassängens damm i Kaunisvaara brister, har detta sannolikt konsekvenser som sträcker sig till Finland. Vid miljökonsekvensbedömningen av projektet i Kaunisvaara bör det utredas vilka konsekvenser en dammbristning har för Finland.

Kolari kommun

Kolari kommunstyrelse anser att Finland bör delta i MBK-förfarandet för verksamheten.

Pello kommun

Pello kommunstyrelse anser att Finland bör delta i MBK-förfarandet. Gruvans verksamhetsområde har direkta konsekvenser för vattenmiljön i Muonio älv och Torneå älv. Även om gruvprojektet och dess utveckling är viktigt för den regionala ekonomin, konstaterar Pello kommunstyrelse att gruvverksamheten inte får utsätta Natura 2000-områdets vandringsfiskbestånd för risker.

Torneå stad

Torneå stadsstyrelse konstaterar att det är viktigt att Finland deltar i MBK-förfarandet för verksamheten. Om möjligt ska också det gruvprojekt som planerats för området Hannukainen i Kolari beaktas i bedömningen.

Det pågår stora gruvprojekt i Torne älvs avrinningsområde som kan ha betydande miljökonsekvenser för vattenkvaliteten i Torne älv. Regionförvaltningsverket i Norra Finland behandlar Hannukainen

Mining Oy:s ansökan om miljö- och vattentillstånd för gruvprojekten i Hannukainen och Rautuvaara i Kolari kommun. Kaunis Iron AB:s och Hannukainen Mining Oy:s utsläppspunkter för avloppsvatten ligger nära varandra. Av denna anledning måste stor uppmärksamhet ägnas åt behandling av avloppsvatten på båda sidor av gränsen.

Övertorneå kommun

Övertorneå kommunstyrelse anser att Finland bör delta i MBK-förfarandet för verksamheten. Gruverksamheten har direkta konsekvenser för Torne älv och Muonio älv.

Finsk-Svenska Gränsälvscommissionen

Gränsälvscommissionen vill ta del i miljöbedömningsprocessen. Kommissionen anser att det är viktigt att kommuner, olika intressenter och boende i gränstrakten har möjlighet att ta del i verksamhetens MKB- och tillståndprocesser. Kommissionen vill framhålla att Muonio älv ska betraktas som ett internationellt vattendrag i miljökonsekvensbedömningen. Kommissionen vill också föra fram att Muonio älv och dess biflöden används flitigt till rekreation, besöksnäring och fiske, liksom även för naturtypens egna ekologiska processer, s.k. ekosystemtjänster. Torneälvsaxen har stor betydelse för Tornedalen liksom även för den kommersiella fiskeindustrin för flera Östersjöländer. Kommissionens yttrande innehåller kommentarer om bl.a. klimatförändringens påverkan, belastningen på Muonio älv, vattenbalansen, kemikalierna och avfallshanteringen samt om bedömningen av de sammantagna konsekvenserna.

Finlands Naturskyddsförbund

Finlands Naturskyddsförbund konstaterar att Finland bör delta i MBK-förfarandet för verksamheten. De sammantagna konsekvenserna av gruvdriften i Kaunisvaara och i Hannukainen kommer att vara så stora att de utgör ett betydande hot mot vattenkvaliteten i Torne älv–Muonio älv och mot bevarandet av hotade vandringsfiskbestånd. Särskild vikt bör fästas vid den bedömning av de sammantagna konsekvenserna för Natura 2000-områden som krävs enligt artikel 6.3 i Europeiska unionens habitatdirektiv (92/43/EEG). På samma sätt bör man i fortsättningen i betydligt högre grad än hittills beakta de krav som ställs i Europeiska unionens ramdirektiv för vatten (2000/60/EG). Centrala frågor i tillståndprocessen är hantering av de risker som är förknippade med gruvdrift, hantering och lagring av vatten samt avledning av vatten i olika skeden och under undantagsförhållanden.

Projektet har direkta konsekvenser för vattenflödet och vattenkvaliteten i Torne älv–Muonio älv. I synnerhet vid lågvatten kan gruvvattnets andel av vattnet i älvarna vara synnerligen betydande. I och med att gruvdriften utvidgas kommer skadliga ämnen med allt högre svavelhalt att behandlas i anrikningsverket. Under miljökonsekvensbedömningen bör det fästas vikt vid de svavelhaltiga sidobergsområdenas och bassängområdenas konstruktioner samt vid den mängd sura sulfater som leds ut i vattendraget.

I samband med miljökonsekvensbedömningen bör det göras en omsorgsfull konsekvensbedömning av gruvvattnets inverkan på ädelfiskbestånden. Dessutom bör stoftspredningen till Finland utredas, liksom stoftnedfallets verkningar på lång sikt.

Renbeteslagsföreningen

Renbeteslagsföreningen anser att Finland bör delta i MKB-förfarandet för projektet. I handlingarna har inte konsekvenserna för renskötseln i Finland bedömts. De lokala renbeteslagen bör kunna delta i konsekvensbedömningen från första början. Konsekvenserna för renbetesmarkerna och användningen av betesmarkerna samt för renskötseln och tillhörande konstruktioner bör utredas. I utredningarna kan Renbeteslagsföreningens geografiska informationsmaterial användas. De sammantagna kon-

sekvenserna med andra motsvarande projekt bör utredas. EU:s beslut om förhindrande av spridning av infektiös anemi hos hjorddjur gäller, och man bör förhindra att renar rör sig över riksgränserna. Gruvdrift kan dock leda till att renar förflyttar sig över gränsen. Gruvbolaget bör åläggas att betala kostnaderna för planering, byggande och underhåll av ett stängsel.

Föreningen påminner om att det också finns en engelskspråkig handbok om hur renskötseln ska beaktas vid planering av markanvändningen: <https://paliskunnat.fi/poroyva/> (Guide to examining reindeer husbandry in land use projects).

Åsikt 1: Renbeteslaget i Muonio, Destination Lapland Oy, Jounin Kauppa Oy, Ylläksen Ystävät ry, Äkäslompolon kyläyhdistys, Ylläksen Matkailuyhdistys ry, Lapland Hotels Oy, Ylläksen Matkailu Oy, Äkäslompolon Osakaskunta

Remissinstanserna anser att Finland bör delta i MKB-förfarandet för projektet. Med tanke på att projektet har ett exceptionellt stort influensområde med särskilda naturvårds- och kulturvärden är det viktigt att delta i förfarandet, likaså med tanke på det planerade gruvprojektet i Hannukainen. Konsekvensbedömningen bör utöver de direkta miljökonsekvenserna och de sociala konsekvenserna också vara inriktad på konsekvenserna för de naturbaserade näringarna, bl.a. renskötseln och fisket samt turismen och fisketurismen. Särskild vikt bör dessutom fästas vid konsekvenserna för den samiska kulturen. De frågor som bör utredas presenteras i utlåtandet mycket grundligare och mer omfattande än i sammandraget.

Som bilaga till den framförda åsikten följer en anmärkning om miljö- och vattentillståndet för gruvprojektet i Hannukainen (bilaga 1), som i större detalj redogör för skyldigheten enligt MKB-direktivet och habitatdirektivet att bedöma de sammantagna konsekvenserna av olika projekt, samt diplomingenjör Leif Ramm-Schmidts utlåtande av den 4 mars 2019 (bilaga 2), som handlar om tekniska brister i Kaunis Iron AB:s gruvprojekt och brister som hänför sig till möjligheterna att förutse konsekvenserna utifrån den information som lagts fram.

Åsikt 2

Remissinstansen anser att Finland bör delta i MKB-förfarandet för projektet. Gruvor utgör förorenande industri och verksamhet som bidrar till global uppvärmning.

Kanslichef

Hannele Pokka

Konsultativ tjänsteman

Seija Rantakallio

Bilaga

Remissinstansernas utlåtanden och åsikter